

Rewarding Learning

Uimhir Lárionaid

71

Uimhir Iarrthóra

General Certificate of Secondary Education
2012–2013**Eolaíocht: Teastas Singil**

Aonad 1 (Bitheolaíocht)

Bonnsraith

[GSS11]

GSS11

DÉ LUAIN 12 SAMHAIN 2012, IARNÓIN

AM

1 uair an chloig.

TREOIR D'IARRTHÓIRÍ

Scríobh d'Uimhir Lárionaid agus d'Uimhir Iarrthóra sna spásanna chuige sin ag barr an leathanaigh seo.

Scríobh do fhreagraí sna spásanna chuige sin sa scrúdpháipéar seo. Freagair **gach ceann** de na **naoi** gceist.

EOLAS D'IARRTHÓIRÍ

Is é 60 an marc iomlán don pháipéar seo.

Léiríonn figiúirí idir lúibíní ar thaobh na láimhe deise de leathanaigh na marcanna atá ag dul do gach ceist nó do gach cuid de cheist.

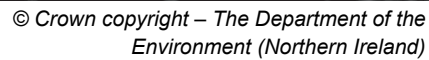
Measúnófar caighdeán na cumarsáide scríofa i gceist 7.

Don Scrúdaitheoir amháin

Uimhir Ceiste	Marcanna
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	

Marc
Iomlán

LEATHANACH BÁN

 [1]

_____ agus _____ dúinn. [2]

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

- 2 (a) Anseo thíos tá cuid de na próisis sa timthriall carbóin a bhfuil cur síos déanta orthu.

Úsáid líne le gach próiseas a nascadh leis an chur síos ceart.

Próiseas

Cur Síos

dó

carbón a scaoiltear amach san aer ó bhreoslaí iontaise

cothú

carbón a ghlacann ainmhithe isteach ó phlandaí

carbón a ghlacann plandaí isteach ó ainmhithe

[2]

Tá méadú ar an de-ocsaíd charbóin agus mar gheall air sin, tá téamh domhanda ann agus tá sé ag dul i bhfeidhm ar achar an oighir thart ar na Poil.

Bliain	1998	1999	2000	2001	2002
Meánachar oighir/mílte km ²	10.3	10.2	8.8	7.2	5.4

Taispeánann an pictiúr thíos an dóigh a mbíonn oighear in úsáid ag béar bán agus é sa tír ar bhia.

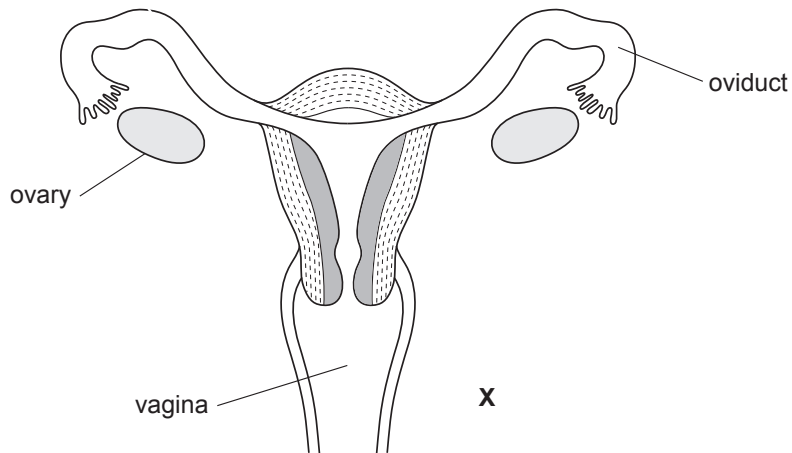
oighear

© Focus Educational Software

- (b) Úsáid an fhaisnéis lena chur in iúl an dóigh a bhfuil téamh domhanda ag dul i bhfeidhm ar an bhéar bán.

[2]

3 (a) Taispeánann an léaráid córas atáirgthe na mban.

© Focus Educational Software

- (i) Tarraing líne ar an léaráid ó **X** go dtí an ceirbheacs. [1]

- (ii) Ainmnigh an áit ina ndéantar ubhán (ubh) a thoirchiú le speirm.

 [1]

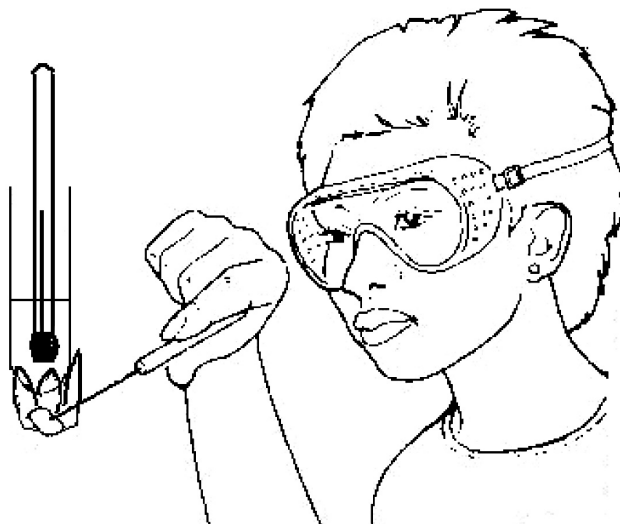
- (iii)** Cad é an fheidhm atá leis na hubhagáin?

[1]

- (b)** Taispeánann an tábla thíos cuid de na modhanna frithghiniúna atá in úsáid ag daoine atá 20 bliain d'aois agus ag daoine atá 40 bliain d'aois.

Modh frithghiniúna	Céatadán	
	Daoine 20 bliain d'aois	Daoine 40 bliain d'aois
piollaire frithghiniúnach	27	22
coiscín fir	22	18
vaiseachtóime	8	20
aimridiú ban	6	14

4 (a) Tá Doireann ag fiosrú an méid fuinnimh atá i mbianna éagsúla.

© Science at work – Body Maintenance by L Mooney & A Rivers, published by Longman Publishing, 1992, reproduced by permission of Pearson Education Ltd. Further duplication other than for teaching and study is prohibited – Pearson Education Ltd, copyright holders.

(i) Luaigh **dhá** rud a rinne sí lena chinntiú go mbeadh an t-imscrúdú bailí (ina thriail chothrom).

1. _____

2. _____ [2]

Tástálann Doireann 3 bhia atá lipéadaithe **A**, **B** agus **C**. Taispeántar na torthaí a fuair sí sa tábla thíos.

Bia	Teocht ag an tús/°C	Teocht ag an chríoch/°C	Ardú teochta/°C
A	18	25	7
B	19	51	32
C	17	30	13

Is iad seo na 3 bhia a tástáladh:

Práta domhainfhriochta (sceallóga)

Práta bÁCáilte

Cabáiste bruite

(ii) Úsáid an liosta lena lua cé acu ceann de na 3 bhia ar cuireadh an lipéad **B** air agus mínigh an rogha agat.

_____ [2]

- (b) Anseo thíos tá ráitis áirithe ar bhia. Cuir tic (✓) in aice le ráiteas amháin atá ceart maidir le **próitéin**.

Is foinse mhaith iad líomóidí agus oráistí

☐

Úsáidtear í le haghaidh fáis agus deisithe

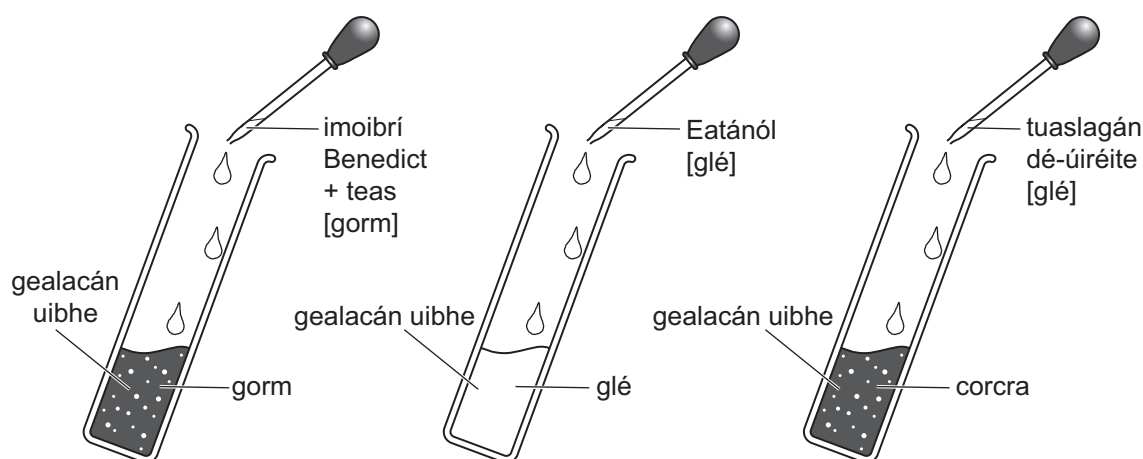
☐

Is féidir leis an iomarca di na hartairí corónacha a bhlocáil

☐

[1]

- (c) Rinne dalta gealacán uibhe a thástáil le 3 cheimiceán dhifriúla lena fháil amach cad é an príomhchineál bia atá ann. Tugtar an dath roimh gach tástáil agus ina diaidh sa léaráid thíos.

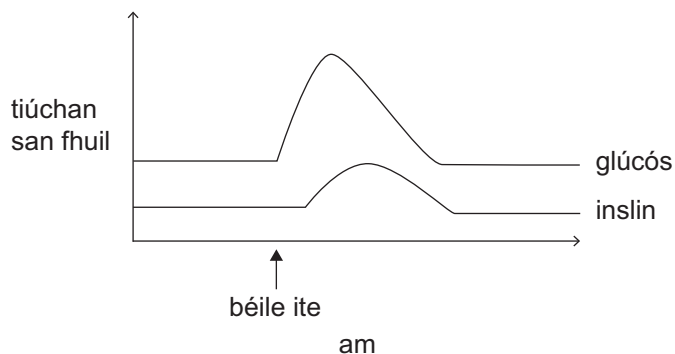
Úsáid an léaráid agus do chuid eolais féin leis na ceistanna thíos a fhreagairt.

- (i) Ainmnigh an ceimiceán a úsáidtear le tástáil a dhéanamh le haghaidh siúcraí.

_____ [1]

- (ii) Ainmnigh an príomhchineál bia i ngealacán uibhe. Mínigh do fhreagra.

 _____ [2]

- (i) Úsáid an graf le cur síos a dhéanamh ar dhifríocht **amháin** idir tiúchan an ghlúcóis agus tiúchan na hinsline san fhuil.

[1]

- (ii) Mínigh an dóigh a gcuireann an graf in iúl go scaoiltear inslin isteach san fhuil mar gheall ar mhéadú ar an ghlúcós.

[1]

- (b)** Is teachtaire ceimiceach é inslin a iompraítear san fhuil go dtí an t-ae. Cad é an t-ainm ginearálta a thugtar ar theachtairí ceimiceacha?

Roghnaigh ó:

antasubstaintí

fagaicítí

hormóin

[1]

- 6 (a) Is í ailléil cheannasach (R) a fhágann go dtig le duine an teanga a rolladh.

- (i) Comhlánaigh an léaráid thíos lena thaispeáint an dóigh ar féidir le beirt tuismitheoirí, a dtig leo an teanga a rolladh, páiste a bheith acu nach dtig leis sin a dhéanamh.

	R	
	Rr	

[3]

- (ii) Cad é an dóchúlacht go mbeadh páiste acu nach dtig leis a theanga a rolladh?

_____ [1]

- (b) Is sampla den éagsúlacht neamhleanúnach é rolladh teanga.

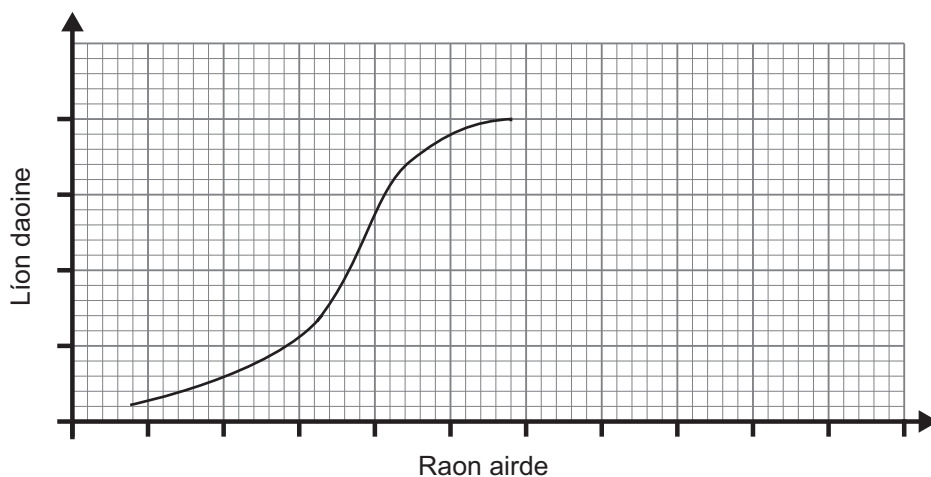
- (i) Cad é a chiallaíonn an téarma **neamhleanúnach**?

_____ [1]

- (ii) Luaigh sampla **amháin** eile den éagsúlacht neamhleanúnach

_____ [1]

- (c) Rinneadh airde líon mór daoine a thaifeadadh agus taispeánann an graf seo na torthaí a fuarthas. Críochnaigh an líne atá breactha sa ghráf thíos.

[2]

Cuireadh isteach ar chead chun an t-ábhar cóipchirt uile a atáirgeadh.
I gcásanna áirithe is féidir nár éirigh le CCEA teagmháil a dhéanamh le húinéirí cóipchirt agus beidh sé sásta na hadmhálacha sin a fágadh ar lár a chur ina gceart amach anseo ach é a chur ar an eolas.